

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2005-3-29 (İlk İnceleme)
Karar Sayısı : 06-29/363-92
Karar Tarihi : 24.4.2006

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Mustafa PARLAK
Üyeler : Tuncay SONGÖR, Rıfki ÜNAL, Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI, M. Sıraç ASLAN, Süreyya ÇAKIN, Mehmet Akif ERSİN.

B. RAPORTÖRLER : Şahin YAVUZ, Onur Yelda YÜKSEL

C.ŞİKAYET EDEN : TEKEL Baş Satıcıları Dernek Başkanı Yılmaz GÜLAHMETOĞLU
Altunizade Mah. Kısıklı Cad. No:117/7 PK 34662
Üsküdar İstanbul

D. HAKKINDA İLK İNCELEME YAPILANLAR : Rakip teşebbüsler

E. DOSYA KONUSU: Nihai satış noktalarında TEKEL sigaraları için standlarda yeteri kadar yer ayrılmadığı iddiası.

F. İDDİALARIN ÖZETİ: Şikayet dilekçesinde özetle; Tekel sigaralarına standlarda yeteri kadar yer verilmemesi ve dolayısıyla bu sigaraların görünümünün ve bulunabilirliğinin sağlanamaması nedeniyle Tekel'in pazarda ikinci firma konumuna düştüğü; ancak, 2006 yılının başlangıcından bu yana Tekel sigaralarının, imajında ve kalitesinde yapılan iyileştirmeler ile birlikte perakende bayilerin standlarında yer almasıyla satışlarda belirgin bir artışın meydana geldiği; tütün ve tütün mamulleri ile alkollü içkilerin satışı hakkındaki yönetmelikte satıcıların uyması gereken hükümlerin bulunduğu, buna göre perakende satıcıların satış yerlerinde, tütün ve tütün mamulleri ile alkollü içkilerin isim, marka ve alametlerini kullanarak her ne surette olursa olsun bu ürünlerin reklam ve tanıtımının yapılamayacağı, işyeri ve vitrinlerin içerisinde firmalara eşit oranda teşhir imkanı tanınacağı, hiçbir ürün ya da firmaya üstünlük sağlayan düzenleme yapılamayacağı, perakende satıcıların üreticilerle münhasıran belirli firmaların ürünlerini satmak amacıyla sözleşme yapamayacaklarının düzenlendiği; Tekel ürünlerinin standlarda yukarıda belirtilen kriterler çerçevesinde bulundurulması halinde, Tekel ürünlerinin satışlarının artacağı, böylelikle tekrar pazarda lider konuma gelebileceği belirtilmekte ve rakip firmaların 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'a ve ilgili yönetmeliklere aykırı davranmaları nedeniyle gereğinin yapılması talep edilmektedir.

G. DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 23.3.2006 tarih, 1816 sayı ile giren başvuru üzerine, 4054 sayılı Kanun'un uyarınca yapılan inceleme sonucunda

düzenlenen 13.4.2006 tarih ve 2006-3-29/İİ-06-Ş.YA sayılı İlk İnceleme Raporu 17.4.2006 tarih ve REK.0.07.00.00-110/57 sayılı Başkanlık önergesi ile 24.4.2006 tarih ve 06-29 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

H. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: İlgili Rapor'da; şikayet başvurusuna konu iddialar hakkında herhangi bir işlem yapılmasına gerek olmadığı ifade edilmektedir.

40 I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. Sektörün Genel Yapısı

Sigara, üretiminde kullanılan tütün çeşitlerine göre dört ayrı grupta değerlendirilmektedir. Bunlar; Şark tipi, Fransız tipi, İngiliz tipi ve Amerikan tipidir.

50 Türkiye'de sigara tüketiminin tamamı uzun yıllar TEKEL'in üretimiyle karşılanmış, 1983 yılından itibaren bazı yabancı sigaralar TEKEL tarafından ithal edilip satılmaya başlamıştır. 1986 yılında yürürlüğe giren 86/10911 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla tütün mamullerinin üretim, dağıtım ve satışında devlet tekeli kaldırılmış ve 1991 yılında yayımlanan 91/1755 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla özel sektör tarafından üretilen sigaraları fiyatlandırma yetkisi üretici firmalara verilmiştir.

60 3.1.2002 tarih ve 4733 sayılı Kanun'un 6. maddesi; *"Türkiye'de tütün mamülleri üretmek isteyenlerin yıllık üretim kapasitesi tek vardiyada sigara için iki milyar adet, diğer tütün mamülleri için ise onbeş tondan az olmayan, tütün hazırlama bölümleri dahil tam ve yeni teknoloji ile tesisler kurmaları şarttır."* şeklindedir.

60 Yukarıda yer verilen hüküm gereğince, sigara üretebilmek için kurulacak tesisin belirli kapasitede, entegre ve yeni teknoloji ile donanmış olma zorunluluğunun bulunması, sigara pazarında önemli bir giriş engeli yaratmaktadır. Öte yandan, 4207 sayılı "Tütün Mamüllerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanun" ile sigara ve diğer tütün mamüllerinin reklamının ve bu ürünlere ilişkin her türlü promosyon faaliyetinin yasak olması da pazara giriş engeli yaratan bir diğer durumdur. Sigaranın tüketicide bağımlılık yapan özelliğinin bulunması, talebin fiyat esnekliğinin düşük olması sonucunu doğurmaktadır.

70 I.2. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

Şikayet başvurusu Tekel sigaralarına perakende satış noktalarındaki standlarda yeterince yer verilmeyerek Rekabet Kanunu'na ve Tütün, Tütün Mamülleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu (TAPDK)'nun ilgili yönetmeliklerine aykırılık oluşturulduğunu konu edinmektedir.

80 7.11.1996 tarihli "4207 sayılı Tütün Mamüllerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanun"un 3. maddesi ile "Tütün ve tütün mamüllerinin isim, marka veya alametler kullanılarak her ne surette olursa olsun reklam ve tanıtımının yapılması veya bunların kullanılmasını teşvik ve özendirici kampanyalar

düzenlenmesi" yasaklanmıştır. Bu yasaklama doğrultusunda sigara pazarında reklam ve promosyon yapma imkanı bulunmayan teşebbüsler için ürünlerinin dağıtımı ve sunumu son derece önemli olmuştur. Bu çerçevede sigaraların satışa sunulduğu raf üniteleri ya da standlara yönelik olarak yapılan sözleşme ve uygulamalar muhtelif zamanlarda Rekabet Kurulu'nun gündemine gelmiştir.

90 Kurul aldığı kararlarda¹, giriş engeli yaratma potansiyelini dikkate alarak JTI Tütün Ürünleri Pazarlama A.Ş. (JTI) ve Philip Morris Sabancı Pazarlama ve Satış A.Ş. (PMSA) firmalarının satış noktalarıyla yaptıkları sözleşmelerde yer alan ve stand münhasırlığına ya da fiili münhasırlığa yol açabilecek nitelikteki düzenlemelerin kaldırılmasını istemiştir. Kurulca sözleşmelerde yapılması istenen değişiklikler anılan teşebbüslerce yerine getirilmiştir. Ayrıca Kurul'un 3.3.2004 tarih ve 04-18/153-35 sayılı Kararı doğrultusunda standlara ilişkin fiili münhasırlığın pazarın genelinde ortadan kaldırılması için 4054 sayılı Kanun'un 9. maddesinin 3. fıkrası uyarınca teşebbüslere kendilerinin yanı sıra dağıtıcıları kanalıyla satış noktalarının da kendi serbest iradeleriyle diğer teşebbüslere ait ikinci bir stand koymalarının önünde herhangi bir engel bulunmadığının duyurulması yönünde PMSA ile British American Tobacco'ya (BAT) görüş bildirilmiştir. Bu çerçevede yapılan duyuruların geri bildirim süresi içerisinde

100 Kurum'a iletilmiştir.

Konunun irdelendiği diğer bir karar olan 26.5.2005 tarih ve 05-36/483-114 sayılı PMSA-Shell kararında incelenen sözleşme çerçevesinde herhangi bir raf münhasırlığının söz konusu olmaması, 3.3.2004 tarih ve 04-18/153-35 sayılı Kurul kararı doğrultusunda Philip Morris Sabancı Pazarlama ve Satış A.Ş. tarafından gerekli yükümlülüklerin yerine getirilmiş olması ve sigara satışına yönelik münhasırlık uygulamalarının "Tütün ve Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu" tarafından yayımlanan "Tütün Mamulleri, Alkol ve Alkollü İçkilerin Toptan ve Perakende Satışı İle Satış Belgelerine İlişkin Yönetmelik" ile yasaklanmış olması dikkate alınarak, sözleşmeye menfi tespit belgesi verilmiştir.

110

Yukarıda özetlenen kararlardan anlaşılacağı üzere, Kurul'un müdahalesi satış noktalarında sözleşmeye dayalı ve/veya fiili olarak stand münhasırlığı yaratılmasının önlenmesine yöneliktir. Bu müdahalenin arkasında piyasaya giriş engeli yaratılmaması düşüncesi bulunmaktadır. Şikayet başvurusuna konu iddialar ise herhangi bir stand ya da ürün münhasırlığına ilişkin değildir. İddialar TEKEL ürünlerinin bu tür uygulamalarla satış noktalarına erişiminin engellenmesini değil, standlarda TEKEL ürünlerine yeterince yer ayrılmamasını içermektedir. Nitekim şikayet başvurusunun ekinde gönderilen 21 satış noktasının resimlerinden bu noktalardaki standlarda farklı firmaların birçok çeşitteki ürünlerinin birlikte sergilendiği ve görülebildiği kadarıyla (bazı resimlerde standların tüm rafları görülememektedir.) 21 satış noktası standından 12'sinde TEKEL ürünlerinin de bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu çerçevede rakip firmalarca münhasırlığa yönelik uygulamalarla TEKEL'in pazar dışına itilmesine ya da pazara girişinin önlenmesine yönelik herhangi bir durumun varlığından bahsetmek güçtür. Nitekim sektördeki firmaların, yukarıda belirtilen Kurul kararları doğrultusunda sözleşmelerini düzenledikleri ve satış

120

¹ 28.05.2002 tarih ve 02-32/368-154 sayılı JTI kararı, 25.7.2002 tarih ve 02-45/533-221 sayılı PMSA kararı, 12.6.2003 tarih ve 03-42/464-203 sayılı PMSA-Maxi Market kararı.

130 noktalarının münhasıran belirli bir firmanın ürünlerini satmalarının 31.12.2002 tarihli, 24980 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Tütün Mamulleri, Alkol ve Alkollü İçkilerin Toptan ve Perakende Satışı İle Satış Belgelerine İlişkin Yönetmelik" in 13. maddesinin 5. fıkrasına aykırılık oluşturacağı dikkate alındığında, bu tarz bir uygulamaya girişmeleri olanaklı değildir

140 TEKEL sigaralarına standlarda yeteri kadar yer verilmemesi ve dolayısıyla bu sigaraların görünümünün ve bulunabilirliğinin yeterince sağlanamaması iddiası, sigaraların belli bir standın içine nasıl yerleştirildiğiyle yakından ilgilidir. Bu konu ise TAPDK'nın düzenleme alanına girmektedir. TAPDK tarafından yayımlanan "Tütün Mamulleri, Alkol ve Alkollü İçkilerin Toptan ve Perakende Satışı İle Satış Belgelerine İlişkin Yönetmelik" in yukarıda değinilen 13. maddesinin 5. bendinde; *"Perakende satıcılar, tüketici talepleri doğrultusunda her türlü ürünü bulundurur ve bunları adil bir şekilde teşhir ederler. Hiçbir firma veya ürüne üstünlük sağlayan düzenleme yapılamaz."* hükmü yer almaktadır. Dolayısıyla, yukarıda açıklandığı üzere TEKEL ürünlerinin talep edilirliliği, dağıtımının etkinliği ve satış noktalarına nüfuz etmekteki başarısı ölçüsünde satış noktalarına ve standlara girmesinin önünde münhasırlığa dayalı uygulamalarla herhangi bir engel yaratılmadığı gibi, TEKEL ürünlerinin diğer ürünlerle birlikte adil bir şekilde sergilenmesi, ayrıca yasal bir zorunluluktur. Bu çerçevede iddiaların doğruluğu varsayımı altında, TEKEL ürünlerine standlarda yeterince yer verilmemesi, adil bir şekilde teşhir edilmeleri gerekliliğine aykırı olacak ve anılan Yönetmelik kapsamında TAPDK'nın yetki ve düzenleme alanı çerçevesinde çözümlenmesi gerekecektir.

J. SONUÇ

Dosya konusu şikayete ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun kapsamında herhangi bir işlem yapılmasına gerek olmadığına, şikayetin reddine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.